

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Volume - Letnik XXXVI.

JULIJ 1985

No.: 7

Odločilna vloga združništva

Prof. Rudolf Čuješ je bil 3 leta predsednik Kanadskega društva za preučevanje združništva. Na letošnjem občnem zboru 1. junija 1985 je imel govor o ključnem pomenu združništva v sodobnosti, ki ga podajamo v prevodu.

Uredništvo

Prve zadrage v Zapadnih deželah so uspeli, ker so odgovorile iznajdljivo na človeške potrebe množic, ki jih ni zadovoljil nastajajoči socialno-ekonomski sestav, zgrajen na individualizmu, materializmu in tekmi/sporu.

Danes ugotavljamo, da so neizpolnjene potrebe za večino v Zapadnih družbah, kljub temu, da žive zadrage še vedno v sovražnem okolju, tudi v gospodarstvu, povsem drugačne narave. Čeprav je še vedno najti ljudi, katerih temeljne gospodarske potrebe niso krite, se širi prepričanje, da noben od tekmujočih socialno-ekonomskih sestavov, kapitalizem in njegovo nasprotje, komunizem, ne zadovoljuje človekove osebnosti.

Ta neuspeh priznavajo vsaj posredno celo voditelji obeh sestavov: Kapitalisti so pripravljeni sprejeti, vsaj v izjavah, omejitve "grobega individualizma" in priznati upravičenost vsaj nekaj družbenih obveznosti do delavcev in družbe; komunisti iščejo načinov, da bi delno omejili centralno načrtovanje in dali več neodvisnosti krajevnim gospodarskim enotam ter uvedli spodbude za poedince.

Tako popuščanje od čistih modelov more prinesiti nekaj dobrot, toda niso sposobne rešiti večine problemov, ker so samo izsiljene koncesije.

Nedvomno je potrebna bolj radikalna rešitev.

Slovenski filozof France Veber, eden redkih filozofov, ki je pisal obširno o združnitvi, je razpravljal v enem svojih spisov tudi o bistvu gospodarstva. Prišel je do naslednjega zaključka:

Združni gospodarski sestav je edini, ki odgovarja naravi človekove osebe, ki jo označi kot družbeno osebnost. Kapitalizem in komunizem sta spaki, ker vsak sprejme samo eno stran sestavljene dvojnosti ter gradi na njej svoj ekonomski sestav - kapitalizem priznava človekovo individualnost in zanika (vsaj v načelu) njeno navezanost na družbo, komunizem pa priznava njegovo družnost in zanika (vsaj v načelu) njegovo individualnost.

Toda problem ni samo ekonomski. Ko je dosegla Zapadna kultura koncem srednjega veka relativno zadovoljivo bilanco v družbi, vključno gospodarstvo, se je začel razvoj, ki je dal preveč poudarka poedincu. Res je, da je bila renesanca zelo uspešna, toda njen uspeh je bil možen le, ker je nudila družba, ki je bila še pretežno verska in občestvena, protiutež proti njenemu poudarku na človeka namesto na Boga in na poedince namesto na občestvo. Danes pa so te kulturne rezerve izčrpane. Kolikor bolj dosledno se uveljavljajo ideje individualizma in materializma v družbi, toliko večje težave in toliko globlje krize povzročajo.

Mnogi so spoznali globino in resnost krize. Naj navedem samo nekaj naslovov knjig s pomembnimi naslovi:

Propad Zapada Oswalda Spenglerja; Konec naših dni Nikolaja Berdjajeva; Konec modernega sveta Romana Guardinija; Kriza naše dobe Pitirima Sorokina; Družbena stiska naše dobe Wilhelma Roepkeja; Civilizacija v krizi Josepha Camillerija.

Živi še nekaj optimistov, ki so prepričani, da bo rešila vse probleme nova tehnika in da bo sledila doba še nesanjanega blagostanja (Wm. Brader, Doba Akvarija, 1970), večina se ali ne more odločiti (John K. Galbraith, Doba negotovosti, 1977) ali pa je skrajno pesimistična (Rimski Klub, Meje rasti, 1972; Fred Hirsch, Družbene meje rasti, 1977).

Danes ni skrb za bodočnost človeštva več omejena na majhno skupino mislecev. Široke množice se danes zavedajo kratkovidne izkoriščevalne narave velikega dela našega gospodarjenja, ker doživljajo izčrpanje naravnih virov in onesnaženje vode, zraka ter hrane, ki se kažejo v zvišanih stroških za energijo, mrtvih jezerih, in posledicah na ljudeh zaradi uživanja zatrupljenih rib ter rabe protipočetnih pilul. Nevarnost nuklearne vojne izvaja velik pritisk na skoraj vsakogar.

Številni so glasovi, ki kličejo, naj opustimo ravno pot v svetovno katastrofo. Da navedem zopet samo nekaj primerov:

V fiziki: Danes moramo zavreči tekmovalne in zagotoviti sodelovanje. Albert Einstein.

V biologiji: Prepričan sem, da je sodelovanje gonilna sila v naravi, na takem planetu s tako biosfero. Lewis Thomas (Discover, avgust 1984).

V psihologiji: Pravi človek mora delovati nenehno proti zlim, tekmovalnim, napadalnim usmerjenostim v naši družbi in delati za sodelovanje z in za ljubezen do sočloveka, in za bolj idealno družbo. Dr. Kurt Adler, predsednik Mednarodnega društva za individualno psihologijo (1970). L. 1972 so organizirali posebno Ameriško društvo za humanistično psihologijo.

V antropologiji: Če bi iskali eno besedo, ki opiše družbo boljše kot katera koli druga, bi bila ta beseda sodelovanje. Ashley Montagu.

V družboslovju: Še za dolgo časa bo za družbeno usmerjene ljudi radikalna naloga in človečansko najbolj koristna zaposlitev delo za uveljavljanje prepričanja, da bo doseglo življenje najvišjo moč, kadar bo prenehalo biti borba za nadoblast med interesi in bo postalo združno podjetje med ljudmi, ki so zavezani ekipnemu delu med svojimi interesi. Albion W. Small, The evolution of a social standard. - Najboljši rezultat bi bil neke vrste vmesno gibanje med skrajnostmi individualizma in socializma, kot po navadi razumemo ta pojma. Kar je zaželeno se zdi, bi bila povezanost teh dveh nasprotnih in vendar komplementarnih sil v obliki družbe, ki bi zagotovila največji obseg poedinčeve svobode z najvišjo stopnjo organizirane učinkovitosti. W. B. Elkin, The Problem of Civilization in the Twentieth Century. - Družboslovci so tudi organizirali v zadnjem desetletju posebno Društvo za humanistično družboslovje, ki ima svoje glasilo Humanity and Society in letne konference. Pa tudi predstavnik večine družboslovcev prof. Homan je zaklical v svojem predsedniškem nagovoru kot odsluženi predsednik Društva ameriških družboslovcev tovarišem družboslovcem: Prinesite zopet nazaj človeka! (v družboslovje). Alfred McClung Lee je izdal l. 1973 knjigo Humanističnemu družboslovju naproti (Prentice Hall).

V gospodarski vedi - Schumacherjeva knjiga Small is Beautiful ima podnaslov: Študij ekonomije kot če bi ljudje kaj veljali. Tudi v gospodarski vedi imajo novo vejo "humanistična gospodarska veda" kot izpričuje knjiga Marka A. Lutza in Kennetha Luxa The Challenge of Humanistic Economics (The Benjamin/Cummings Publ. Co. Inc., 1979).

V politiki: Soočeni smo z najvaznejšim dejstvom: če bo civilizacija preživela, moramo negovati vedo o človeških odnosih - sposobnosti ljudi, da žive in delajo skupno v miru na istem svetu. F. D. Roosevelt v rokopisu govora pred svojo smrtjo.

V sportu - Celo v zelo tekmovalnem odseku našega življenja, v sportu, priznavajo škodljive posledice "zmage za vsako ceno". Prof. Terry Orlick smatra sodelujoče igre za "odskočne deske za socializacijo otrok, da bodo živeli bolj sodelujoča življenja". Napisal je več knjig: Every Kid Can Win (Vsak otrok more zmagati, 1975), The Cooperative Sports and Game Book (Knjiga sodelujočih sportov in iger, 1978) in bolj teoretično delo Winning through Cooperation (Zmaga s sodelovanjem, 1978), ki ima podnaslov: Tekmovalna blaznost - alternative sodelovanja. Jim Deacove je organiziral delavsko zadrugo za proizvodnjo sodelujočih iger. In Robert Axelrod poroča v knjigi The Evolution of Cooperation (Evolucija sodelovanja), da izzove komputerska igra Anatola Rapoporta TIT FOR TAT sodelovanje ostalih igralcev in postane, ko se uveljavi tudi v morju tekmovalcev, edina igra, ki jo igrajo.

Nekoliko preseneča, da najdemo tudi nakaj spontanih dogajanj, ki kažejo morda na podzavestno zavest potrebe po povečanju sodelovanja v družbi. Že pred leti je izbrala Mednarodna združna zveza mavrične barve za svojo uradno zastavo. Zadnja leta pa vidimo pravo poplavo mavric v vseh mogočih predmetih v prodaji od porcelana do nakita, od sportnih predmetov celo do ženskih oblek.

Kot poroča Leading Edge (11. marca 1985) bodo organizirali v ZDA "olimpijado sodelovanja" s tekom preko celega sveta - tek z bakljo preko 50 najbolj gosto obljudenih dežel. Tek bo pričel septembra 1985 od OZN v New Yorku in se bo vrnil januarja 1987. Namen teka je "zajeti domišljijo celega sveta s svojo poslanico. Je signal, da moremo določiti svojo usodo". Več krajev v

Nadaljevanje na str. 3

slovenska DRŽAVA

FOR A FREE SLOVENIA

Subscription rates
\$12.00 per year
\$1.00 single issue

Advertising 1 column x 1" \$4.20

Published monthly by Slovenian National Federation of Canada
646 Euclid Avenue, Toronto, Ont. M6G 2T5

SLOVENSKA DRŽAVA izhaja prvega v mesecu

Glavni urednik: Vladimir Mauko Urednik za Argentino: Martin Duh

Letna naročnina znaša: Za ZDA in Kanado \$12, za Argentino in Brazilijo po dogovoru. Anglija, Avstrija, Avstralija, Francija, Italija in druge države \$12 US. Po letalski pošti po dogovoru.

Za podpisane članke odgovarja pisec. Ni nujno, da bi se avtorjeva naziranja morala skladati v celoti z mišljenjem uredništva in izdajatelja.

Toronto

Narodi Vzhodne Evrope protestirajo!

Zastopniki številnih organizacij, ki so predstavljali na desettisoče Kanadčanov so dne 30. maja 1985, ob priliki „Helsinske konference“ v Ottawi, podpisali v prostorih Ontarijskega Parlamenta slovesno spomenico, naslovljeno Minister-skemu predsedniku Kanade, nje-nemu zunanjemu ministru in tajni-ku Organizacije Združenih narodov. V tej spomenici pozivajo Sov-jetsko zvezo in druge države v Vzhodni Evropi, naj izpolnjujejo pogodbo znano pod imenom Hel-sinki Accords, ki jamči vsem naros-om vsestranske demokratske „pravice, svobodo in pravice, ki jim po zakonu pripadajo.“

Ta zgodovinski dogodek je or-ganiziral Mr. T. Ruprecht MPP iz Parkdale konstituente ob asisten-cii Mr. Bob Nixona, MPP. Od Slo-vencev je bila na to svečanost po-vabljen Slovenska Narodna Zveza. Slovensko delegacijo v spremstvu narodne noše, prapora in slovenske zastave so sestavljali člani glavnega odbora SNZ.

Podpisniki resolucije so tudi zahtevali naj vodstvo Konference v Ottawi dovoli dostop vsem novi-

narjem in media predstavnikom, katerim je bil vstop prepovedan na zahtevo Sov. zveze.

Naš urednik je skupno s predsed-nico SNZ ga. Marto Jamnik-Sousa dr. A. Kukom g. L. Jamnikom pod-pisal spomenico v prisotnosti gđc. Alenke Smole. ki študira „compu-ter science“ iz Buenos Airesa, Argentina.

lističnih krščanskih socialistov so merili višje, verjetno bi radi sode-lovali pri upravljanju nove države, kot samostojna, enakovredna stranka. Da so imeli take appetite že med NOB (beri revolucijo) je raz-vidno iz Dolomitske izjave. To bi privedlo tudi druge skupine do po-dobnih teženj...

MILOVAN DJILAS je podal zgodovinsko važno izjavo. Ob pri-likih sojenja šestorice v Beogradu je namreč povedal: „V meri kolikor sem z mojo revolucionarno pre-teklostjo doprinesel k današnjemu položaju, naj vsi in najbolj pa obtoženi vidijo ta moj članek kot izraz mojega kesanja in kod izraz moje solidarnosti do obtoženih. Kot je znano je Djilas vseskozi pov-darjal, da mu ni žal za vse kar je delal za časa revolucije. Končno je pretrgal s kalkulirano taktiko in oportunistom in postal res pravi disident. V Sloveniji še vedno ča-kamo na sličen razvoj pri mnogih. Pri vsej kritiki, še posebej v zadevi pokola domobrancev slovenski disidenti iz strahu in oportunizma se ne upajo odreč raznih „pridobi-tev“ revolucije. Ponavljajo kot papagaji recimo o izdaji dela slovenskega naroda, še nikdar pa

niso špecificirali v čem bi bila „izdaja“. Skoraj neverjetno zveni akcija književnikov SFRJ zbrani na kongresu v Novem Sadu. Zav-zeli so se za odpravo zločina miš-ljenja, ki je po členu 133 kazenske-ga zakona kaznovan z zapornom od 1 do 10 let. Po 40 letih druge Jugo-slavije je kaj revno spričevalo drža-vi, da se morajo književniki boriti za najbolj elementarne pravice človeka!

ŽRTVE REVOLUCIJE: v najhujšem času slovenske revo-lucije je bil v Sloveniji likvidiran vsak, ki bi mogel predstavljati neko opozicijo. Tu ni šlo za kako aktivno borbo proti partiji tudi ne za kako sodelovanje z okupatorjem. To najbolj dokazuje število 1500 lik-vidiranih do 7. julija 1942, ko so prvič nastopile vaše straže. To tudi dokazuje velika slovenska vas Hinje, požgana julija 1942 samo zato, ker ni dala svoje mladine za partizane. Sedaj ko ima partija ne-omejeno oblast že 40 let bi človek mislil in upal, da v SFRJ vlada neki pravni red. Nasprotno po kazens-kem paragrafu 133 je sedaj v SFRJ legalizirano zapreti vsakega in obsoditi, ki bi tudi samo privatno kritiziral današnje vse drugo kot ugodno stanje našega naroda. Kongres književnikov se je na kon-gresu moral baviti s ponižno prošnjo partiji naj vendar odpravi v kaznivost verbalnih (ustnih) pre-krškov! Da je stanje takorekoč ne-vzdržno se lahko razvidi iz poročila CADDY No 28, 1985. Na stotine obsodb radi petja nacionalnih pes-mi, radi žaljenja partije in Tita itd. Najhujši primer: Učitelj filozofije Milan Mladenovič je bil letos 4. feb. obsojen na 18 mesecev zapore. Mladenovič je prebival več kot eno leto v Parizu in je tekom bivanja spoznal in govoril z imigranti, ki povsem mirno, demokratsko kriti-zirajo SFRJ v njihovem časopisu. Nikjer na svetu, celo v vzhodnem bloku, taka zadeva ni kazniva. SFRJ, ki pa je po njihovem neuvrščena zemlja torej „blizu“ demokra-ciji pa se poniža pred narodom in svetovno javnostjo s kaznovanjem takih povsem odprtih in po vsem mednarodnih statutih o človeških pravicah dovoljenih kontaktih!

MLADIKA mesečna tržaška revija izstopa od ostale zemejske literature po dokajšnji odprtosti. Ko večina sledi zavestno ali pod-zavestno „željam“ režimske Slo-venije Mladika premnogokrat po-kaže objektivno slike slovenskih problemov in to tudi v zadevi držav-ljanske vojne. Vendar se tudi Mla-dika premnogokrat zaleti ko po-navlja oportunistično linijo. Tako recimo Mladika 10, 84 v recenziji knjige Stalinistična revolucija na Slovenskem povsem šablonsko in posplošeno pravi da „običajni tek-sti slovenske politične emigracije a priori napadajo vse, kar je v zvezi s partizanstvom, in prav tako a priori zagovarjajo: ali celo povel-čujejo domobranstvo.“ Mladika bi mnogo pridobila na veljavi, ako bi vsaj enkrat priobčila podrobne razloge kako je nujno moralo priti do Vaških straž in domobrancev v ljubljanski pokrajini. In ravno tako bi bila zanimiva analiza kaj se je dogajalo v duši zamejskih partiza-nov, ko so na en ali drug način končali v partizanski četi. Zagle-dali so srp in kladivo, rdečo zvezdo srečali so komisarja v prvih 24 urah Temu je še sledila indoktrinacija za novi red in pa akcije naperjene skoraj izključno slovenski opozici-ji. Da je to čista revolucija ne pa NOB je postalo jasno vsakemu normalno mislečemu partizanu. Postavljati koroško in primorsko partizanstvo na neko višjo moral-no raven je varanje in oportunizem.

Cleveland

SLOVENSKI spominski dan v Clevelandu. Mogočna spominska proslava ob 40 obletnici Vetrinjske tragedije bo vsem udeležencem ostala v trajnem spominu. Vsa sve-čanost je bila pod pokrovitelj-stvom clevelandskega pomožnega škofa dr. Edwarda Pevca, Msgr. Baznika in župnikov vseh sloven-skih župnij v Clevelandu in okolici. Clevelandski župan George Voi-novich je nedeljo 26. maja progla-sil za Slovenski spominski dan. Na mestni hiši je od sobote do pone-deljka vihrala slovenska zastava, brez zvezde seveda.

Jedro spominske proslave je bilo bogoslužje v clevelandski ka-tedrali. Navzlic številnim gradua-cijam, ki so običajno na ta dan, in praznovanju ameriškega spomin-skega dne, smo napolnili cerkev. Narodnih noš je bilo skoraj 200. Žalne svečanosti so se poleg župana in številnih zastopnikov raznih organizacij udeležili tudi predstavniki desetih skupin, nekateri tudi z zastavami in celo v narodnih nošah. Za zastavami in ameriški veterani na čelu so se zvrstile narodne noše, gostje, duhovščina in prišli v cerkev v pro-cesiji med lepim petjem cerkvenih zborov sv. Vida in Marije Nebovze-te. Maševal je škof Pevce ob soma-ševanju Msgr. Baznika, sloven-skih in drugih duhovnikov, med njimi tudi vietnamskega duhovni-ka.

Obredi so bili v slovenščini, pri-diga pa v angleščini. V izbranih be-sedah se je škof spominjal teh žrtev, ki jih nikoli ne bomo pozabili Pri tem ne mislimo, je dejal, na množične grobove brez križev in spomenikov, ne na imena krajev.

Taki spomini sčasoma zbledijo. Vedno se bomo spominjali, da ima tudi naš narod svoje mučence. Niti smrt ne more utišati srca, ki bije v ljubezni do družine, domovine, na-roda, Boga. Manj pomembno je kako človek umrje, kakor zakaj je moral umreti.

Po sv. maši je škof Pevce blago-slovlil sliko pok. škofa Rožmana, ki se ga je v svoji pridigi tudi posebej spomnil. Slika bo poslana v Celo-vec v Modestov dijaški dom, kjer bo visela v knjižnici. Nato so Fantje na vasi z občutkom zapeli pesmi Oj Doberdob in Vigred se povrne. Predno pa so se ljudje začeli raz-hajati, je stopil k mikrofonu še cle-velandski škof Anthony Pilla in čestital Slovincem za prelepo spominsko proslavo in se nam zahvalil za vse kar smo Slovenci storili za clevelandsko škofijo. Očividno sta lepa spominska sve-čanost in izredno velika udeležba naredili nanj globok vtis.

Potek proslave je posnemala tudi televizijska postaja in je o tem poročala med večernimi novicami. Clevelandski Plain Dealer pa je naslednji dan objavil leposliko na-rodnih noš z besedilom v katerem omenja vrnitev in pokol 12.000 do-mobrancev.

DNE 29. MAJA se je s tega sveta poslovil g. Ignacij Hren, bivši župan na Vrhniki in lesni industri-jalec. Dočakal je lepo starost, saj je bil skoraj 94 let star. Od njega se je pri odprtem grobu poslovil g. Jože Melaher.

DNE 2. JUNIJA pa je smrt iztrga-la iz naše srede 83 let starega Rev. Julija Slapšaka, ki je bil dolga leta kaplan pri fari sv. Lovrenca, od 1963 pa pri sv. Vidu. Zadnji dve leti je preživel v negovališču sv. Av-gušтина, kjer je tudi umrl.

Vabimo Vas na 26. Slovenski dan, posvečen mladini ki bo v nedeljo 28. julija 1985.

na cerkvenem letovišču v Boltonu (na ceste št. 9). Proslavo Slovenskega dne bomo pričeli s sv. mašo ob 11 uri dopoldne. — S programom pa ob 2 uri popoldne. V slučaju dežja bo proslava v dvorani. Glavna govornica: dr. Branka Lapajne. Priredi Slovenski svet v Kanadi

ORDER FORM

RESEARCH CENTER FOR SLOVENIAN CULTURE
P.O. Box 393, Station 'A'
WILLOWDALE, ONTARIO M2N 5T1

Date 1985

I wish to order copies of the Book

'SLOVENIA — LAND OF CO-OPERATORS'

Please find enclosed the sum of \$5.00 (Five Dollars) for each Book PLUS \$1.00 (One Dollar) for postage and packaging. Total \$6.00 (Six Dollars)

Make cheque or Money Order payable to
RESEARCH CENTER FOR SLOVENIAN CULTURE

SLOVENIAN YOUTH BETWEEN AGES OF 14 to 18 MAY ORDER
ONE COPY FREE

Proof of age must accompany the order PLUS
\$1.00 (One Dollar) for postage and packaging

MY NAME (Please Print) _____

MY ADDRESS _____
Street

City _____ Prov. or State _____

Postal Code or Zip No. _____ Telephone No. _____

Odločilna vloga zadružništva

Nadaljevanje s str. 1

Kaliforniji in Floridi pripravlja predhodne prireditve za tek. Projekt v Santa Barbara so imenovali "Nastanek sodelovanja" - pilotni projekt, ki pa pokaže, kako morejo sodelovati avtonomne krajevne skupine in delovati složno kot očestvo.

Ni treba dodajati še izjav verskih voditeljev in izrekov iz zadružnih virov. Na žalost je med zadružniki še vedno premalo oseb, ki so trdno prepričane, da predstavlja zadružništvo avtentično alternativo. Šola "modificiranega kapitalizma" še vedno prevladuje tako v mišljenju in še bolj v praksi. Res je sicer, da je lahko podleči v dnevnem delu v zadrugah silam okolja in pozabiti na višje cilje vsakodnevnih opravkov. Eno izmed poslanstev našega društva naj bo zato, da nenehno razglajamo to "veliko sliko" (M.M.Coady), da prepričamo zadrugarje, da zadružništvo ni privesek niti kapitalizma niti komunizma, marveč pristen samosvoj družbeno-gospodarski sestav. Zadruge so vzor boljše družbe, če bo še sploh obstajala. Ko občudujemo in spoštujemo veliko število pionirjev in vidcev preteklosti, ki so uspeli ustvariti uspešne zadruge kljub vsem oviram, je naš pogled uprt v bodočnost. Ta ne bo prišla sama od sebe. Zahtevala bo trdega dela in mnogo žrtve. Zavedati pa se moramo, da nismo edini. Svoje korake moramo vskladiti z vsemi, ki korakajo v isto smer. Ko bomo izražali zadružno vizijo v vsakodnevnem zadružnem izkustvu, bomo sami rasli in vodili z dejanji tudi druge v bolj človečansko bodočnost.

Sodobna Poljska - spopad dveh civilizacij

Pri Društvu za preučevanje Srednje in Vzhodne Evrope je predaval prof. Lenard Pluta (ekonom, St.F.X. univ. v Antigonishu) 30. maja v Montrealu o položaju na Poljskem Zaradi pomena tega položaja tudi za druge narode, ki niso sprejeli komunizma prostovoljno, prinašamo krajši posnetek obsežnega predavanja.

Uredništvo

V primeru Poljske govorimo o temeljnem nasprotju med politično enoto, državo, ki jo obvlada komunistična stranka, in med kulturno enoto, narodom. Ta konflikt se je rodil po komunističnem prevzemu oblasti. Uporablja predvsem nenasilna sredstva - ideološka, gospodarska, družbena in kulturna in se le izjemoma sprevrne v obsežno nasilje.

Namen komunistične države je bil od vsega začetka uničiti tradicionalno zapadno poljsko kulturo in jo nadomestiti s komunistično. Na drugi strani pa si prizadeva narod postati neodvisen od države - kot najmanjšo mero kulturno in duhovno neodvisnost za ohranitev narodne identitete, kot najvišji cilj pa politično neodvisnost.

Strategije

Država je uporabljala dvojno strategijo: uničiti narodno kulturo in jo nadomestiti s komunistično. Na novo so pisali in tolmačili poljsko zgodovino, preimenovali imena mest, ulic in celo športnih društev ter nadomestili Miklavža z dedkom Mrazom. Obstoječe ustanove kot delavske strokovne organizacije, zadruge, razne družabne in kulturne organizacije so obdržali, seveda pod svojo strogo kontrolo. Kjer jim to ni uspelo, so jih razpustili. Najvažnejša med nepodrejenimi sta bila cerkev in kmetje.

Novo družbo je vpeljala hitra industrializacija in pomeščanje. Staro elito so odstranili, nova pa je prišla iz vrst delavcev in kmetov. Široke množice so dobile lažji dostop do šolanja. Uvajali so tudi novo kulturo socialnega realizma.

Po neuspelem oboroženem uporu se je narod zatekel k pasivnemu uporu. Branil je cerkev in kmete, kar je trajalo do delavskega upora v Poznanju (1956). Iz krize je izšel Gomulka, ki mu je uspelo doseči "majhno stabilizacijo" - narod je obdržal kontrolo nad cerkvijo in kmeti, priznal pa je komunistično državo. Premirje pa ni trajalo dolgo. V novi krizi je zamenjal Gomulka Gierek. Posledica njegovega kompromisa je bila, da je mogel narod zopet obnoviti svoje veze z Zapadom. Kanja je potem celo narod priznal zahtevo po demokraciji, ko je uradno priznal neodvisno Solidarnost.

Nestalnost kompromisa 1980-1981

Ta kompromis je tolmačil narod kot mirno sožitje dveh neodvisnih enot v isti deželi po nacerih enakosti in sodelovanja. Domnevali so, da so komunisti najprej Poljaki in šele nato komunisti; da je možno liberalizirati komunistični sistem; in da bodo Sovjeti priznali ta kompromis, če se bo omejila Solidarnost v svojih zahtevah. Na tej podlagi so izdelali kompromis na štirih ravneh - ideološki, ustanovni, gospodarski in človeški. Ideološko bi obstojali obe nasprotujoči si ideologiji druga ob drugi. Komunizem bi obvladal stranko, državo, policijo in vojsko in bi bil uradna državna ideologija na zunaj, dočim bi krščansko-demokratska ideologija prevladovala v neodvisnih narodnih ustanovah. Zaradi nejasnosti, kako deliti "politično oblast" in zadržnih namenov stranke ni prišlo do izdelanega kompromisa na tem področju, čeprav je bilo nekaj uspehov (omiljena cenzura, reforme

v šolstvu in gospodarstvu). Kongres Solidarnosti je septembra 1981 izdelal svoj načrt, ki je predvidel v bistvu, da bo obdržal narod kontrolo nad vzgojnimi, socialnimi in kulturnimi ustanovami, vlada pa nad izvrševalnimi opravili države. Zakonodajna in sodna opravila bi bila deljena. V gospodarstvu je bilo predvideno, da bodo postala poedina podjetja samostojna in da bodo delavski sveti sredstvo delavske samouprave. Razmere med podjetji bo urejeval trg. Država bo izvajala svoje nadzorstvo nad narodnim gospodarstvom preko denarne, davčne in zunanje trgovinske politike ter bo določila okvirne meje za udejstvovavje poedinih podjetij. Ta kompromis je sprejela večina prebivalstva. Izjema so bile majhne ekstremistične skupine v obeh taborih.

Kljub ugodnemu videzu, da bo ta kompromis ustalil razmere, je vojaški udar 13. decembra 1981 podrl celotno zgradbo.

Vzroki neuspeha

Kompromis je slonel na zmotnih predpostavkah. Večina komunistov je ostala zvesta stranki (privilegirani položaj), ceprav je približno ena tretjina vrnila partijske legitimacije. Izkazalo se je tudi, da ni mogoče komunizma reformirati. Edino, kar je možno v najboljšem primeru, je, da postane manj zatiralen, nikdar pa demokratičen. Sovjeti tudi ne bi nikdar pristali na tak kompromis ker so se bali okuženja med drugimi sateliti. Tako se je izkazalo, da je bilo vse govorjenje in popuščanje samo taktika, ki je dovolila komunistom, da so se pripravili na novo ofenzivo.

Država proti narodu 1981 - 1985

Položaj po prevzemu oblasti po Jaruzelskem je treba označiti kot vojaški podvzem, ki ga vodijo generali, da dosežejo vojaške cilje in uporabljajo vojaške strategije in taktike ter se zanašajo predvsem na policijo in vojsko. Država zahteva brez-pogojno predajo naroda in imenuje to proces normalizacije. Dočim je ostal cilj države (=stranke) isti in si je nadel sedaj samo vojaško obliko, so se cilji naroda bistveno spremenili. Celo zmerni voditelji Solidarnosti smatrajo danes politično neodvisnost za realističen cilj, ceprav bo trajalo verjetno dolgo, predno ga bodo uresničili. Predstavlja pa upanje in je podlaga političnega procesa, ki se je pričel 1. 1981 - zgraditi podtalno narodno organizacijo. Narod smatra državo kot okupacijsko silo in skuša živeti neodvisno od nje v kolikor je to le mogoče in ustanavlja svoje lastne ustanove za vse potrebe.

Jaruzelskijeva ofenziva je na moč podobna nacističnemu načrtu Schlieffen. Najprej je uničil Solidarnost in držal cerkev ob strani s pogajanjem in obljubami koncesij. Sledil je napad na cerkev. Ko bi bila oba uničena, bi uporabili bolj liberalno Rakowskijevo skupino, da bi dosegla sporazum za predajo naroda. Vzoredno je uvedla država tudi nekaj gospodarskih reform, dovolila drugi obisk papeža, se razgovarjala o ustanovitvi posebne ustanove za poljedelstvo in podobno. Toda po enem letu so se razmere spremenile - tajna policija je poostrila borbo proti cerkvi z umorom Popieluszka, pa tudi narod je razvil nove podzemne organizacije, zlasti tisk. Vlada je odgovorila z novim nasiljem. Na eni strani je uvedla nove zakone, ki so hujši kot so bili v dobi stalinizma, na drugi strani pa uporablja policija v veliki meri "para-legalna" sredstva kot je bil umor duhovnika Popieluszka. Tajni dokument partije deli opozicijo na štiri skupine: preizkušeni nasprotniki (vključno mednarodno znani predstavniki Solidarnosti) uživajo relativno svobodo in dajejo režimu v svetovni javnosti oznako liberalnega režima; zarotniki in bojovníki so večinoma mladi aktivisti, ki jih policija preganja z vso silo (mučenje, izginjevanje, uboji po "neznancih") ter teroristi.

Vojaški prevzem oblasti je presenetil Solidarnost in narod. Po kakem letu so spoznali, da so bile njihove predpostavke za možnost sožitja ničeve. Sedaj je organizacija v podzemlju v polnem teku.

Trenutna bilanca

Po treh letih in pol Jaruzelskijeve vojne je bilanca sledeča:

Ideološko je doživela stranka polom. Jaruzelski skuša uvesti novo ideologijo in opravičiti svoj vposeg kot "manjše zlo" - na eni strani uničenje ekstremistov v Solidarnosti, češ da so bili agenti CIA (za sovjete) in na drugi prepričanje sovjetske zasedbe (za Zapad). Na zunaj je precej uspel: Sovjeti niso vkorakali in mnoge zapadne države so omilile svoje stališče do Poljske, doma pa je seveda ne sprejmejo. Vojaški udar pa ni uničil samo komunistične ideologije, ampak tudi znaten del ideologije Solidarnosti. V Solidarnosti je bilo mogoče ločiti tri glavne skupine: 1. demokratični marksizem, ki so ga predstavljali Kuron, Michnik in KOR; 2. krščanska socialna akcija (K. Mazowiecki) in 3. nacionalisti, ki so vezali obe prvi skupini. Prva skupina je uvidela, da komunizma ni mogoče demokratizirati in je v večini sprejela krščanstvo. Umor Papieluszka pa je združil Solidarnost in cerkev v "civilizacijo ljubezni". Položaj na Poljskem je danes v bistvu spopad dveh civilizacij - civilizacije ljubezni in trpljenja proti civilizaciji sovraštva in napadalnosti.

Na področju ustanov je država dosegla očitne zmage, pa tudi poraze. Jaruzelski je izoblikoval državo v učinkovit vojni stroj, ki je uničil 10 milijonsko Solidarnost ter razpustil vse neodvisne organizacije, pa kljub temu ohranil lojalnost policije, čast-

Nadaljevanje na str. 4

Sodobna Poljska

Nadaljevanje s str. 3

nikov in večine članov stranke. Za to zmago pa je moral placati veliko ceno. Stranka je izgubila milijon članov in je štela v decembru 1984 samo 2,130.000 članov. Izgubila je predvsem delavce in mlajše člane pod 30 leti. Izgubila je tudi vmesne organizacije med stranko in ljudstvom kot so bile uradne delavske organizacije, zadruge, mladinske, družabne, profesionalne in kulturne organizacije, preko katerih je nadzorovala delavce, kmete, mladino in inteligenco. Vse te organizacije so se ali uprle in šle v podzemlje ali pa so bile toliko kompromitirane, da so jih razpustili in nadomestili z novimi, ki pa jih ljudje bojkotirajo. Dejansko oblast ima kakih 15.000 političnih komisarjev in poklicnih oficirjev.

Narod je organiziran v rahli federaciji narodnih ustanov. Centralni položaj ima reorganizirana Solidarnost, ki jo vodijo 4 člani. Čeprav je na svobodi samo še eden prvotnih članov, postavi jo na izpraznjena mesta druge. V okrožjih je več koordinacijskih skupin, ki podpirajo krajevne enote, ki so mnogokrat podtalne delavske organizacije. Finančno poročilo za 1. 1984 ene takih izkazuje, da so porabili 33% dohodkov za podporo družin zaprtih članov, 25% za podporo oseb z najnižjimi dohodki ali z velikimi družinami in 25% za tiskanje podtalnih glasil. Število delavcev, ki plačujejo članarino v teh podtalnih organizacijah, cenijo na 20% v velikih tovarnah in do 60% v manjših.

Solidarnost zastopa v tujini Koordinacijski urad v Bruxellesu in informacijski uradi v 11 zapadnih državah, vključno Kanado. Mnoge krajevne skupine imajo tudi neposredne stike z delavskimi organizacijami na Zapadu. Članstvo podtalne Solidarnosti cenijo na en milijon, kar predstavlja eno četrtino podtalja. Na deželi obstoja Kmečka Solidarnost, ki izdaja podtalni časopis Placowka in več okrožnih časopisov. Obstojajo še druge podtalne organizacije kot samoobramba KOS z glasilom KOS (15.000 izvodov), gibanje sa samoizobrazbo ZEN z lastnimi šolskimi knjigami in predavatelji, gibanje za neodvisno kulturo in več profesionalnih publikacij. Med njimi je najbolj znana NOVA, ki je ustanovila pred kratkim podtalno banko za financiranje prevodov knjig iz Zapada in za financiranje novih založb. Poljski Helsinki komitet dokumentira kršitev človečanskih pravic, druga organizacija

(Siec) meri življenjski standard, druga zopet (KOOP) dokumentira paralegalno nasilje. Trenutno stanje je tako, da je država toliko močna, da se drži na oblasti, pa ne dovolj močna, da bi uničila narod, ki ga podpirata cerkev in podzemlje. Na drugi strani pa je narod preslab, da bi ponovil vstajo let 1980/81.

Na gospodarskem področju je uvedel Jaruzelski dvoje reform - več odgovornosti na ravni poedinih podjetij ter zvišanje cen. Položaj pa se ni izboljšal kljub temu, da so zopet uvedli šest dnevni teden. Najbolj prizadeti so upokojenci, majhni kmetje in učitelji, dočim so se povečali dohodki policistov in častnikov. Na kratko gledano pomaga gospodrska kriza vladi, ker so ljudje prezaposleni, da se preživijo, na dolgo dobo pa bo vodilo zlasti mladino do oboroženega upora. Novembra 1984 se je že pojavila podtalna organizacija Zveza boreče se mladine.

Delitev prebivalstva v dve skupini je vedno bolj vidna. Na eni strani so trije do štirje milijoni ljudi, ki so povezani z državo (nomenklatura) in njih družine, ki uživajo vse privilegije vključno mnogo višji življenjski standard, na drugi strani pa 33-34 milijonov obubožanih in zatiranih. Večina uporablja vse svoje energije, da se preživi in reagira na državo s pasivnim odporom, nizko produktivnostjo, slabo kvaliteto in s krajo državnega imetja. Tajna policija ceni, da je kakih 4 milijone aktivistov, ki so večinoma mladi, izobraženi delavci, kmetje in izobraženci.

Kljub temu je čas na strani naroda. Vsi poskusi države, da bi odvrnila mladino od podtalnega udejstvovanja, so ostali doslej brez uspeha. Kažejo se tudi znaki, da peša lojalnost do države mnogih birokratov, tehnikov in celo policajev. Podtalne organizacije nimajo težave dobiti tajne vladne dokumente in celo dva sinova Rakowskega sta se izselila na Zapad.

Igledi za bodočnost

V bliznji bodočnosti ni pričakovati mnogo izboljšanja. Komunistična država se spreminja v policijsko državo, ker nima zaslombe med narodom. Narod uveljavlja svojo duhovno, moralno, družbeno in kulturno svobodo, je pa politično zatiran. Gospodarstvo je stalno v krizi. Razmerje med državo in narodom je doseglo mrtvo točko - in bo verjento ostalo na tej točki vsaj še eno desetletje.

S Krležem iz dneva v dan...

je naslov bodoče knjige na Hrvaškem. Pripravlja jo časnikar Enes Cengič. Zagrebški *Vjesnik* in sarajevsko *Oslobodjenje* sta priobčila dvogovor med pisateljem Krležem in proslulim grozilcem slovenskemu narodu Stipejem Šuvarjem. O poslednjem smo pisali v *Smeri* že pred letom. Znan je njegov napad na slovenske izobražence s svojo nesramno izjavo o bodočnosti slovenskega naroda.

Dvogovor je prešel pomirljive meje, ko je Stipe Krležu drobil speve socialistične bodočnosti v skupni državi z utemeljitvami, da bo vojska vedno jamstvo solidnosti in varstva jugoslovanske države. Pisatelj Krleža po svoji duši ni bil nikoli boljševek in je ob tej priliki zavračal Šuvarjeve fantazije ter ga opominjal: „Vi se umetno poigravate z vsemi vprašanji, ki bi pri nas vsak trenutek povzročili drugi Libanon“. Krleža je to sodbo dal leta 1979, ko je govoril o razsulu izobraženske in moralne družbe na Hrvaškem in napovedal v Jugoslaviji Libanon.

Stipe Šuvar, ki se rad zadržuje v Ljubljani, je predaval v vojski Znan je kot oboževatelj Marksa, Kardelja, Engelsa in Bakariča. V zadnjem času je večkrat nastopil proti osebni lastništvu ter povdarjal vizijo „društvenega lastništva.“ Pripada k jugoboljševiški skupini Mao Tse Tungja in ne izključeno ekipi „belgrajške kulturne revolucije“.

V NEMČIJI je izšla nova številka *Kroatische Berichte*. Ugledna revija izhaja redno v nemščini in je znana po svojih aktualnih razpravah v domovini in po svetu. Revija posveča veliko pozornost mladini in je zelo politično obrešcer. Časopis B. Oblak objavlja v reviji poseben članek o narodnih nemirih v Sloveniji.

V BUENOS Airesu je prišla na trg nova številka *Studia Croatica*. Trimesečna revija izhaja v španskem jeziku. Novi urednik je dr. Radovan Latković. Nova številka je po vsebini zelo zanimiva, zlasti dr. M. Meštrovičev prispevek o „Hrvatski samostojnosti in politiki USA“ ter razprava dr. Iva Korskega „Jugoslovenski mit-temelj Jugoslavije“. Ostale rubrike o življenju hrvaških zdomcev ter domovinskih vprašanjih vzbujajo povsod zanimanje. (erne, Bs. Aires).

„DUHOVNA REVOLUCIJA - smrtna nevarnost za jugoslovenski režim“, je naslov članka v *Die Welt*. Nemčija. Ströhm napoveduje jugoslovanskim komunistom nevarnost duhovne kontrarevolucije. Polemika o narodnih pomirjenjih komunistov in nasprotnikov režima je dosegla višek, da je to dnevna ljudska tema. Sarajevski komunist Fuad Mihić trdi, da bi morali „obuhvatiti“ demokratske komuniste in kleronacionaliste“. JKP očita „opoziciji“, da skuša uveljaviti s svojo duhovno kontrarevolucijo liberalizacijo političnega udejstvovanja, in da se ta opozicija celo naslanja in veže na begunsko politično zdomstvo. Muhić je nastopil tudi proti „tezi strankinega filozofa Mitje Ribičiča, člana slovenskega predsedništva, ki je pred kratkim predlagal, „da on razume duhovne razprave in kritike s tezo: „Knjigi se odgovori s knjigo“.

K važni odločitvi

Odbor Slovenskega državnega gibanja in konzorcija „Smeri v slovensko državo“ sta na seji 4. maja 1985 na predlog tajnice ge. Eme Kesslerjeve soglasno z urednikom g. Tinetom Duhom znova potrdila odboro vo odločitev za združenje konzorcijev in uredništev „Slovenske države in Smeri“.

Prijatelji in aktivisti prosimo, da sprejmejo to odločitev, za katero se ne skrivajo nikakršna osebna ali različna gledanja in mišljenja, na znanje, z zagotovilom popolnega soglasja tudi v bodočem skupnem delu.

Souredništvo v „Slovenski državi“ v Argentini z g. T. Duhom na čelu bo z dosedanjimi sodelavci in z združenim konzorcijem zvesto tudi v bodoče sodelovalo-vse za okrepitev zdomskega utrjevanja slovenske državne misli in podpiralo vse slovenske organizacije, ki jih vodi ta velika ideja.

Za odbor SDG in konzorcij v Argentini: Urednik Tine Duh (uredništvo), časnikar Slavko Skoberne (konzorcij), tajnica odbora SDG Ema Kessler, odborniki: Jože Štefanič, Slavko Erjavec, N. Kožlar, Maks Dimnik.

(Izvirna lista s sklepi bo ostala v tajniškem arhivu z lastno-ročnimi podpisi).

CIRKUS BREZ KRUHA

je naslov važnega članka v nemškem tedniku v Bs. Airesu, namreč o zadnjem političnem zborovanju na Majskem trgu. Svetovni in argentinski dnevni ki so o tem poročali precej različno. Prezident Alfonsin je namreč sklical narod na „Plaza de Mayo“, kjer naj bi množice z nastopom zavrgle domnevno revolucijo in razpričale odločno voljo braniti demokracijo. taborenje je končno izvenelo bolj za novemberske volitve kot za napovedene cilje.

Po skoro 40 letih smo v Bs. Airesu že navajeni takih majskih zborovanj. Tudi prezident Perón in drugi izvoljeni ali samopoklicani njegovi nasledniki so domnevali in se večkrat varali, da je 100 ali 200 tisoč glava množica že argentinski narod, ki šteje 30 milijonov.

Argentincem že po tradiciji ugajajo taki nastopi. Zastonjske vožnje, nedelovni dnevi, ki jih radi podaljšajo, asado itd. so vedno pripomogli, da so sklicevali vsaj nekaj doseglj v svojih dooločenih ciljih.

Prvi maj je v Bs. Airesu potekel v miru. Komunisti in še nekaj manjšinskih strank ter Montoneros so 26. aprila zapustili po Alfonsinovem govoru zborovanje, ker se niso strinjali z njim. Alfonsin je namreč kot Janez Perón pred 10.

leti, ko je s trga pognal levičarske Camporavske montonere in farovce, pred množico potegnili jasno črto med levico in desnico v svoji lastni stranki. Alfonsinovo srečanja z generali in admirali, pomirjevalne izjave poveljujočih ter napovedana srečanja predstavnikov vseh strank s prezidentom kažejo, da je za ubral drugačno taktiko in se hoče v svoji stranki znebiti kroga, ki je vodil stranko v čudno in tudi za prezidenta nesigurno okolje.

V Bs. Airesu med temi dogodki že dva tedna teče sodni postopek proti trem predstavnikom bivših vojaških vlad t. i. procesa. Inozemski časnikarji prisostvujejo sodbi v velikem številu.

Slavko Skoberne

Regional Offices:

Suite 701
1265 Arthur Street East
Thunder Bay, Ontario
P7E 6E7
(807) 623-5058
Suite 203
591 Main Street East
North Bay, Ontario
P1B 1B7
(705) 476-5800
Suite 702
151 Slater Street
Ottawa, Ontario
K1P 5H3
(613) 234-6421
81 Balsam Street South
Timmins, Ontario
P4N 2C9
(705) 268-2161

Our multi-lingual staff can communicate in 24 languages, including Slovenian

If you are an inmate or patient in a provincial institution, your letters to and from the Ombudsman will not be opened by the authorities.

How to Contact the Ombudsman

Write, telephone, or visit:
(collect calls accepted)
Office of the Ombudsman
125 Queen's Park
Toronto, Ontario
M5S 2C7
(416) 596-3300 (24 hours)

